

ศึกษาวิเคราะห์การจัดงานสังฆทานเพื่อการพัฒนาของคณะสงฆ์
อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ
An analytical study of Sanghathana thadition for the
development of Sanghas education in Sirattana district,
Sisaket province

¹พระอธิการกฤษณะ ธนปญโญ ²พระพรสวรรค์ ฐิติญาโน,
³พระกัญจน์ กนตธมโม, และ ⁴อำนวย มีราคา
Phra Athikan kitsana Thanapanyo, ²Phraponsawan Thitiyano,
³Phrakan Kantadhammo, ⁴Amnuai Meerakar

^{1,2,3}วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
⁴วิทยาลัยพิชญบัณฑิต, ประเทศไทย
^{1,2,3}Sisaket Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.
⁴Pitchayabundit College, Thailand.

¹kitsanavongket@gmail.com

Received February 19, 2020; Revised March 2, 2020; Accepted May 14, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาหลักทำบุญสังฆทานในพระพุทธศาสนา (2) เพื่อศึกษาคุณค่าของการจัดงานสังฆทานโดยคณะสงฆ์อำเภอศรีรัตนะ (3) วิเคราะห์คุณค่าของการจัดงานสังฆทานที่มีต่อคณะสงฆ์และชุมชนในอำเภอศรีรัตนะจังหวัดศรีสะเกษ เป็นการศึกษาแบบผสมผสานเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า การจัดงานสังฆทาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาของคณะสงฆ์อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษนั้น เป็นการจัดรูปแบบให้เป็นอันเดียวกัน มีข้อสรุปร่วมกันว่า ต้องการที่จะให้มีการพัฒนาคณะสงฆ์ในด้านใด โดยอาศัยการจัดงานสังฆทานเป็นจุดเริ่มต้น และความเสียสละของผู้นำในองค์กรคณะสงฆ์ เพื่อที่จะส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันในด้านต่างๆทั้งในส่วน of คณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชน โดยการนำเอาปัจจัยที่ได้จากการแสดง

ธรรมในงานทำบุญสังฆทาน มาเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาในส่วนนี้ โดยการพัฒนาคณะสงฆ์อำเภอศรีรัตนะ เช่น ส่งเสริมด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านศาสนทายาท ด้านศาสนวัตถุ ด้านสาธารณประโยชน์ พร้อมกันนั้นยังสามารถต่อยอดไปการพัฒนาในส่วนของผู้พุทธศาสนิกชนได้อีกด้วย ดังจะเห็นได้จากเกิดการส่งเสริมในด้านความสามัคคี ด้านวัฒนธรรม ด้านประเพณี และยังเป็นต้นแบบให้กับคณะสงฆ์อื่น ได้นำไปปรับปรับใช้ได้เป็นอย่างดีอีกทางหนึ่งด้วย

คำสำคัญ : การจัดงาน, สังฆทาน, การพัฒนา

Abstract

The objectives of this thesis include: (1) to study the principles of making merit in Buddhist Sanghathana; (2) to study the value of Sanghathana event organized by the Sangha in Sirattana district; and 3) to analyze the value of organizing Sanghathana event towards the Sangha and community in Sirattana district, Sisaket province. It is a mixed-method research focusing on participatory action research by qualitatively gathering and analyzing data. The result of this research found that the Sangkhathana event contributing to the Sangha development in Sirattana district is a unified event with the common conclusion on the development of Sangha. By relying on Sangkhathana event as the starting point, the dedication of Sangha leaders in clergy organizations for promoting cooperation is also crucial in both Sangha and the Buddhists. The approach is to bring donations from Dhamma preaching in the Sangkhathana event to drive the development activities of Sangha in Sirattana district including Buddhist propagation, education of religious descendants, religious artifacts and other public interests. This also helps furthering the development of Buddhists as seen in the promotion of unity, culture and tradition. Furthermore, this Sangkhathana tradition has been a model to be applied among Sangha in other areas.

Keywords: Event, Sanghathana, Development

บทนำ

มนุษย์มีความต้องการความสัมพันธ์ที่ดี ในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะอย่างสันติสุข เริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัวไปจนถึงสังคมโลก หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในสังคมไทยได้อย่างชัดเจน อันดับแรกก็คือหลักของ“ทาน”เพราะทานเป็นการแสดง ถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่พึ่งพาอาศัยช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ระหว่างวงศ์วานญาติ พี่น้องและกลุ่มคนในสังคม มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน เป็นประโยชน์ เกื้อกูลแก่การดำรงชีวิตของชุมชน (พระมหาสง่า ไชยวงศ์, 2541 :37)

กล่าวได้ว่า ทาน เป็นหลักการครองคนในสังคมได้อีกทางหนึ่งด้วย สามารถผูกมิตรไมตรี ความรัก สัมปรมาสนาสัมคคี รวมน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ให้เกิดขึ้นได้ในสังคม อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ทานย่อมได้ชื่อว่า เป็นที่รักที่ขบใจของคนทั้งหลาย (พระมหาเสน แสงมณี, 2552 : 68) สิ่งของที่ควรให้ปันแก่ผู้อื่นควรเป็นของที่ดีที่น่าชอบใจมีคุณประโยชน์ ไม่เกิดโทษ จึงจะยังประโยชน์ให้สำเร็จ สิ่งของที่ไม่ดี ไม่น่าชอบใจ ไม่มีคุณประโยชน์และมีโทษ ผู้รับย่อมไม่ปรารถนาที่รับเช่นกัน เช่น ให้ของเก่า หรือของที่ชำรุดหรือที่ใช้แล้ว ของที่ไม่ดีไม่งามไม่น่าชอบใจไม่มีประโยชน์ ผู้รับย่อมจะไม่ประทับใจ ของบางอย่างแม้จะเป็นที่ชื่นชอบของคนบางพวก ได้แก่ คนพาลปัญญาโหดเลว แต่เป็นโทษ ดังเช่น สิ่งเสพติดมีมาให้โทษ เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เหล่านี้ก็นับเป็นสิ่งที่ไม่ควรให้ เพราะรังแต่จะเป็นเครื่องดึง เครื่องเหนี่ยวรั้งให้ผู้รับ เข้าถึงฐานะที่ตกต่ำแย่ลงไปอีก คำว่า สิ่งของที่ควรให้ปันนั้น รวมความถึงธรรมะคือข้อปฏิบัติที่ดีที่ชอบ ที่นำไปสู่ความเจริญและสันติสุข ไม่เป็นไปในทางเสื่อมหรือเป็นทางให้เกิดโทษ หรือเป็นความทุกข์เดือดร้อน (พระครูไพศาล ธรรมานุสิฐ, 2546 :63) อนึ่ง พระไตรปิฎกได้กล่าวถึงการทำบุญด้วยวิธีการให้ทานวิธีหนึ่งในหลายๆ วิธีที่ได้รับความนิยม อย่างมากในหมู่พุทธศาสนิกชน คือ การถวายสังฆทาน พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.9 ราชบัณฑิต) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การให้ทานที่ตั้งใจถวายแก่พระสงฆ์หรือผู้แทนของสงฆ์ไม่จำเพาะเจาะจงรูปใดรูปหนึ่ง โดยสังฆทานที่ พุทธศาสนิกชนนำมา ถวายนั้นจะถูกนำเข้าเป็นสิทธิกองกลางแก่คณะสงฆ์ภายในวัด เพื่อให้คณะสงฆ์ได้จัดแบ่งปันแก่พระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่งที่ต้องการหรือให้คณะพระสงฆ์ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

สังคมไทยเป็นสังคมชาวพุทธซึ่งคนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา (ประเวศ วะสี, ม.ป.ป. :4) แม้จะเป็นสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มคนที่หลากหลายทั้งเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น แต่ความมีน้ำใจไมตรีช่วยเหลือ แบ่งปันก็เป็นลักษณะรวมของคนในสังคม ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มี วัฒนธรรมการให้ตามคำสอนพุทธศาสนา ในอดีตจนถึงสังคมไทยปัจจุบัน เมื่อสังคมได้รับทราบ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความทุกข์ของคนในสังคมที่เกิดจากภัยธรรมชาติ ความยากจน หรือความ เจ็บป่วยด้วยโรคร้ายจากสื่อต่างๆ ภาพที่จะเห็นตามมาก็คือ คนในสังคมทุกเชื้อชาติศาสนา ขวนขวายที่จะให้ความช่วยเหลือตามกำลังความสามารถ ประเด็นที่น่าจะศึกษาอย่างยิ่งก็คือ การศึกษาถึง การให้เชิงพุทธแตกต่างจากการให้ในวัฒนธรรมศาสนาอื่นๆ อย่างไรอีกประการหนึ่ง ในสภาพสังคมปัจจุบัน ปัญหาเศรษฐกิจทำให้คนในสังคมต่างได้รับผลกระทบสภาพที่ทุกคนต่างดิ้นรนเพื่อเอาตัวรอด มุ่งประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง คนที่ฉลาดประกอบการในเชิงธุรกิจย่อมสมารถที่จะเอาตัวรอดได้ แต่คนที่มีความสามารถน้อยกว่าคงไม่อาจคาดหวังจะได้รับการช่วยเหลือ เพราะในสภาพการณ์เช่นนี้ การเอื้อเฟื้อแบ่งปันจะเกิดขึ้นได้น้อยมาก จิตสำนึกแห่งความเอื้อเฟื้อแบ่งปันด้วยความรักในเพื่อนมนุษย์ร่วมสังคมคงเกิดขึ้นได้ยาก ดังนั้น การศึกษาวัฒนธรรมการให้เชิงพุทธเพื่อการเข้ามามีบทบาทในการค้าทุนสังคม จึงเป็นประเด็นที่น่าศึกษาอย่างยิ่ง

การให้ทานในอำเภอศรีรัตนะเป็นเรื่องที่นิยมทำกันอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะในช่วงเข้าพรรษาสามเดือนชาวอำเภอศรีรัตนะ จะเข้าใจกันเป็นอย่างดีว่าเทศกาลงานบุญสังฆทานตามวัด

ต่างๆในเขตอำเภอศรีรัตนจะถูกกำหนดขึ้นไปตามวัดในแต่ละตำบล ในการจัดงานบุญสังฆทานนั้น ประชาชนในเขตพื้นที่ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการทำบุญสังฆทาน เช่น เข้าใจว่า การมางานบุญสังฆทาน คือการมารับของแจกจากโรงทานหรือการมาเพื่อความสนุกสนาน เป็นต้น แต่ก็ยังมีบุคคลบางกลุ่มที่เห็นถึงความสำคัญและเข้าร่วมงานบุญสังฆทานได้อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์อย่างแท้จริง การจัดงานสังฆทานของอำเภอศรีรัตนจะเป็นทั้งการจัดงานเพื่อการพัฒนาศาสนาวัตถุและศาสนบุคคลไปพร้อมๆกัน ปัญหาที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดในงานบุญสังฆทานของอำเภอศรีรัตน คือ ความขาดระเบียบวินัยของบุคคลที่จะเข้ามารับของแจกจากโรงทาน โดยส่วนมากจะเกิดการยื้อแย่งทำให้ความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงามนั้นขาดไปและงานบุญสังฆทานในอำเภอศรีรัตนเป็นการเปิดโอกาสให้คณะสงฆ์รวมทั้งชาวบ้านในเขตอำเภอศรีรัตนได้สัจจะไปทำบุญตามวัดต่างๆ คณะสงฆ์ได้รับความเมตตาจากหลวงพ่พระครูศรีรัตนภิรักษ์ เจ้าคณะอำเภอศรีรัตน เจ้าอาวาสวัดเกียรติแก้วสามัคคี เป็นองค์แสดงธรรมทุกครั้งในงานบุญสังฆทาน โดยท่านได้นำปัจจัยจากการแสดงธรรมในส่วนนี้ไปสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีของคณะสงฆ์ และการศึกษาในระดับอุดมศึกษารวมทั้งกิจกรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอศรีรัตน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์การจัดงานสังฆทานเพื่อการพัฒนาของคณะสงฆ์ อำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อจะได้ข้อมูลในการปรับปรุงและแนวทางในการจัดงานสังฆทานของคณะสงฆ์ของอำเภอศรีรัตนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักสังฆทานในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาคุณค่าของการจัดงานสังฆทานโดยคณะสงฆ์อำเภอศรีรัตน
3. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของการจัดงานสังฆทานที่มีต่อคณะสงฆ์และชุมชนในอำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง“ศึกษาวิเคราะห์การจัดงานสังฆทานเพื่อการพัฒนาของคณะสงฆ์อำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ”การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารและคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อประมวลองค์ความรู้ ศึกษาแนวคิด หลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์การจัดงานสังฆทานเพื่อการพัฒนาของคณะสงฆ์ อำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ โดยศึกษาจากคัมภีร์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานวิจัยที่มีผู้รู้ได้ศึกษาไว้ รวมถึง

การเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เช่น การสัมภาษณ์และร่วมจัดกิจกรรมกับชุมชน ซึ่งเรียกอีกอย่างว่าเป็นการเก็บข้อมูลเชิงภาคสนาม

2. พื้นที่และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ทำการศึกษาด้วยวิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling Method) อำเภอศรีรัตนบุรี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พระสังฆาธิการในเขตอำเภอศรีรัตนบุรี จำนวน 10 รูป ผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอศรีรัตนบุรี จำนวน 5 คน และพุทธศาสนิกชนในเขตพื้นที่อำเภอศรีรัตนบุรี จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด 20 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสำรวจ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพื้นที่ที่ทำการศึกษา ในด้านการศึกษาหลักการของสังฆทานในพระพุทธศาสนา การจัดงานทำบุญสังฆทานคุณค่าของการจัดงานสังฆทานที่มีต่อคณะสงฆ์และชุมชนใน อำเภอศรีรัตนบุรี จังหวัดศรีสะเกษ

โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เป็นการสัมภาษณ์โดยตั้งคำถามแบบปลายเปิด เป็นคำถามที่กว้าง เพื่อให้เกิดคำตอบและคำถามที่หลากหลายในประเด็นที่ศึกษา ภายใต้กรอบแนวคิดและตามความมุ่งหมายของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ในการศึกษาข้อมูลทางเอกสารสำรวจกระทำก่อนที่จะเข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนาม และในขณะระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนาม ข้อมูลที่ทำการศึกษาได้แก่ เอกสารงานวิจัยต่างๆจากห้องสมุด ข้อมูลจากหน่วยงานราชการและแหล่งข้อมูลอื่นๆ

2) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) ข้อมูลเชิงกายภาพใช้วิธีสังเกตการณ์โดยใช้แบบสังเกตชนิดไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐาน และสภาพแวดล้อมทั่วไป และแบบสังเกตการณ์ชนิดมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในกรณีที่จะเข้าไปร่วมในกิจกรรมของชาวบ้านในแต่ละชุมชน เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการของการจัดงานสังฆทานเพื่อการพัฒนาของคณะสงฆ์ อำเภอศรีรัตนบุรี จังหวัดศรีสะเกษ

3) รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) สำหรับข้อมูลพื้นฐานและคำถามที่ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ในการเก็บข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงของแต่ละสถานการณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนด โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

(Content analysis) ผู้วิจัยจะดำเนินการตรวจสอบข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลว่าเพียงพอหรือไม่ โดยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation)

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะพรรณนาความ (Descriptive Presentation) เกี่ยวกับการจัดงานสังฆทานเพื่อการพัฒนาของคณะสงฆ์ อำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ

ผลการวิจัย

การจัดงานทำบุญสังฆทานนอกจากเป็นกิจกรรมที่จัดทำขึ้นเพื่อให้คณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของช่วงการเข้าพรรษาแล้วยังสามารถที่จะขยายผลที่ได้จากการพัฒนาที่เกิดขึ้นแล้วนี้ให้นำไปสู่การส่งเสริมการพัฒนาในโรงเรียน และเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาเด็ก เยาวชนตามโรงเรียนต่างๆได้ ซึ่งจะเป็นการสร้างคุณค่าแห่งระเบียบ แบบแผน ประเพณี วัฒนธรรมอันดี ให้เกิดกับเยาวชนคนรุ่นหลังได้ด้วย ส่วนในการจัดงานสังฆทานนั้นคุณค่าที่ปรากฏชัดที่สุดก็คือ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการฟังพระธรรมเทศนาของคนที่มาร่วมในงานสังฆทาน จากที่ไม่ค่อยมีคนตั้งใจฟังธรรม มีการคุยแข่งกับพระสงฆ์องค์ที่แสดงธรรม เมื่อได้รับการพัฒนาในด้านนี้แล้วทุกวันนี้ ในแต่ละวัดที่ได้จัดให้มีการแสดงธรรม ผู้ฟังธรรมก็จะมีคามสงบเรียบร้อยมากยิ่งขึ้นด้วย หรือจะเป็นความมีระเบียบของโรงทานที่ได้จัดไว้ให้เป็นสถานที่รับอาหารของทานต่างๆ ก็จะเห็นว่าการจัดระเบียบในการเข้าแถวรับของทาน เป็นต้น มีการเกิดขึ้นของความร่วมมือระหว่างกันระหว่างผู้ให้และผู้รับ ทำให้เกิดการประสานความร่วมมือกันให้เป็นระเบียบเรียบร้อยมากยิ่งขึ้น และในการพัฒนาที่เป็นองค์รวม ก่อให้เกิดเป็นความสมัคคีสามัคคีระหว่างกันมากขึ้น ซึ่งเป็นคุณค่าที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนที่สุดจากการจัดงานทำบุญสังฆทานของคณะสงฆ์อำเภอศรีรัตน ที่ผ่านการพัฒนาโดยมีรายละเอียดในเนื้อหาของคุณค่าที่เกิดจากการจัดงานสังฆทานเพื่อการพัฒนา ดังนี้

(1) การเผยแผ่ เพราะเป็นการนำเอาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาสู่ชุมชน โดยการแสดงพระธรรมเทศนา ก่อนที่จะมีการถวายสังฆทาน

(2) ด้านการศึกษา ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนตามสาขาวิชาที่ตนเองชอบโดยจะได้รับทุนการศึกษา ที่มาจากการจัดงานสังฆทานของคณะสงฆ์อำเภอศรีรัตน

(3) ด้านศาสนวัตถุวัดจะมีปัจจัยที่เกิดจากการจัดงานสังฆทานเพื่อนำมาสร้างเสนาสนะหรือซ่อมแซมบูรณะ ปฏิสังขรณ์เสนาสนะที่ชำรุด ในวัดของตนเอง ต่อไป

(4) ด้านศาสนทายาท ให้ความอุปถัมภ์และสนับสนุนพระภิกษุสามเณรตลอดถึงพุทธศาสนิกชนในด้านการจัดกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนา เช่น การปฏิบัติธรรม สวดมนต์ทำวัตรสัจญ์ โดยมีพุทธศาสนิกชนจากชุมชนต่างๆ ร่วมกิจกรรม เป็นต้น

(5) ด้านศาสนพิธี ในกิจกรรมของการจัดงานสังฆทานนั้นจะจัดเป็นรูปแบบที่มีพิธีการทางด้านศาสนาในรูปแบบเดียวกัน เช่น มีการตั้งพิธีกร เพื่อดำเนินการด้านพิธีกรรม เป็นต้น

(6) ด้านความสามัคคี ทำให้เกิดความร่วมมือกันและช่วยเหลือซึ่งกันระหว่างคณะสงฆ์หรือพุทธศาสนิกชนด้วยกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดชมรมขึ้น เช่นชมรมคนขับรถรับส่งพระ เป็นต้น

(7) ด้านการสืบทอด เป็นการนำเอนักเรียน ลูกหลาน เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยมอบหมายบทบาทในการเป็นผู้นำด้านศาสนพิธีให้ดำเนินการ ในส่วนของการจัดกิจกรรมงานสังฆทานด้วย

(8) ด้านจิตใจ เพื่อเป็นการจรรโลงจิตใจของผู้คนที่มาร่วมในงานให้สามารถเห็นถึงประโยชน์ของการทำบุญและการเสียสละวัตถุสิ่งของ เพื่อเป็นการสละความตระหนี่ของตนเอง

(9) ด้านสติปัญญา จะมีการแสดงพระธรรมเทศนาก่อนการถวายสังฆทานทุกครั้ง เพื่อให้ผู้ที่มาร่วมในการทำบุญได้ทราบถึงอานิสงส์ของการทำบุญสังฆทานนี้ด้วย

(10) ด้านสังคม เกิดการพัฒนาไปในส่วนของสังคมทำให้คนในสังคมได้เสียสละมีความสามัคคีเกิดการร่วมมือของผู้คน ตลอดจนมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนอีกด้วย โดยเฉพาะการที่ทำให้คนในชุมชนได้ปฏิบัติตามหลักของสังคหวัตถุ 4 สามารถนำมาปรับใช้ให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขในชุมชน ตลอดจนยังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคมให้ตระหนักถึงคุณค่าของงานประเพณีการจัดงานสังฆทานได้อีกทางหนึ่งด้วยและอาจจะกล่าวได้ว่าคุณค่าในด้านต่างๆที่เกิดขึ้นมานั้น เป็นผลที่มาจากการริเริ่มจัดกิจกรรมงานสังฆทานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาของคณะสงฆ์อำเภอศรีรัตนัง จังหวัดศรีสะเกษ

อภิปรายผล

1. หลักการทำบุญสังฆทานในพระพุทธศาสนา

หลักการทำบุญในทางพระพุทธศาสนานั้นไม่มีการกำหนดไว้แน่นอนว่าจะต้องเป็นรูปแบบใด เนื่องจากโดยไปแล้วการทำบุญสังฆทาน เป็นการทำบุญที่ง่าย ไม่มีพิธีการให้ยุ่งยากแต่อย่างใด เพราะวัตถุประสงค์ของการทำบุญสังฆทานในทางพระพุทธศาสนา มีจุดประสงค์ก็เพื่อเป็นการสละความเห็นแก่ตัวออกไปจากจิตใจประการหนึ่ง แล้วก็เป็นการอนุเคราะห์ทั้งผู้ให้และผู้รับ คือผู้ให้เมื่อได้ให้และได้ทำบุญโดยเฉพาะถ้าเป็นการทำบุญถวายสังฆทานแล้ว ก็ย่อมทำให้เกิดความสุขขึ้นในทางใจเป็นเบื้องต้น พร้อมทั้งผู้รับคือพระภิกษุสามเณรก็ได้รับการอุปถัมภ์ด้านปัจจัยสี่ เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตของบรรพชิต ฉะนั้น การทำบุญสังฆทานจึงเป็นการสร้างทานบารมีของชาวพุทธ โดยอาศัย หลักการทำบุญในพระพุทธศาสนา และนำมาซึ่งประโยชน์ของการทำบุญสังฆทาน โดยมีการตั้งเป้าหมายของการทำบุญสังฆทานไว้หลายด้าน คือ ด้านศาสนา ด้านการถวายแบบไม่เจาะจง ด้านสาธารณประโยชน์ ตลอดจนมีกระบวนการของการทำบุญสังฆทาน และแนวทางแห่งการสืบทอดประเพณีการทำบุญสังฆทานในพระพุทธศาสนาไว้ว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรและมีรายละเอียดที่ได้บอกถึงวิธีการ รูปแบบของการจัดงาน ตลอดจนแนวทางว่าจะต้องเป็นแบบไหน คือ มีวิธีการ การจัดการ การสืบทอด การจัดกิจกรรม ในเนื้อหาได้อธิบายถึงจุดเริ่มต้นในการทำบุญและการทำความเข้าใจในอานิสงส์ของการทำบุญโดยทั่วไป

มาเป็นการทำบุญต่อพระภิกษุสามเณรที่เรียกว่าการทำบุญสังฆทาน ที่เป็นการสร้างวัฒนธรรมของชุมชนให้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมควบคู่กันไปกับกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นกิจกรรมในเชิงสังคมที่สร้างสรรค์ทำให้เกิดความร่วมมือของพระสงฆ์และคนที่อยู่ในชุมชนได้ช่วยกันรักษาพระพุทธศาสนาตลอดจน ดูแล รักษาและสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี อันดีงามของชุมชนให้อยู่คู่กับสังคมของตนเองไปตราบนานเท่านาน โดยอาศัยการจัดกิจกรรมทำบุญสังฆทาน และในเรื่องนี้ยังมีเนื้อหาที่คล้ายคลึงกับวิทยานิพนธ์ของ พระครูธรรมธรรณสุนทร กวิสโร (เพ็งอาจ) ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาทัศนคติต่อการถวายสังฆทานของชาวพุทธกลุ่มวัยรุ่นกรณีศึกษา วัดจระเข้ใหญ่ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์พบว่า “กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการถวายสังฆทานโดยรวมอยู่ในระดับมากและทราบว่า ก่อนถวายสังฆทาน จำเป็นต้องรับศีลก่อนทุกครั้ง ผลการศึกษานี้ยังพบว่ากลุ่มวัยรุ่นเพศหญิงมีทัศนคติต่อการถวายสังฆทานต่ำกว่าเพศชาย และพบว่า ผู้มีอายุระหว่าง 16-20 ปี มีทัศนคติที่สูงกว่าผู้มีอายุต่ำกว่า 15 ปี และอายุ 20 ปี ขึ้นไป สำหรับที่มีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา มีทัศนคติที่สูงกว่าผู้มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา แต่ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคต่อการถวายสังฆทานพบว่า ส่วนใหญ่มีทัศนคติ ต่อการถวายสังฆทานว่าเป็นการทำบุญที่สามารถทำได้ง่ายที่สุดและพบว่า ชาวพุทธกลุ่มวัยรุ่นชอบที่จะทำบุญโดยถวายสังฆทาน เพราะเชื่อว่าการถวายสังฆทานเป็นการทำบุญที่มีอานิสงส์มากที่สุดมีทัศนคติว่าการให้ทานควรจัดถวายแก่ภิกษุโดยไม่เจาะจงภิกษุผู้รับ (= 3.91) และเชื่อว่าการถวาย “สังฆทาน” ทำได้กับภิกษุจำนวนกี่รูปก็ได้ที่บรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา” (พระครูธรรมธรรณสุนทร (กวิสโร/เพ็งอาจ), 2557 :บทคัดย่อ)

2. คุณค่าของการจัดงานสังฆทานโดยคณะสงฆ์อำเภอศรีรัตนัน จังหวัดศรีสะเกษ

การจัดงานสังฆทานโดยคณะสงฆ์อำเภอศรีรัตนันนั้น ทำให้เกิดคุณค่าขึ้นมากมายหลายด้าน โดยเฉพาะมาจากการเสียสละของผู้นำในองค์กรคณะสงฆ์ คือพระครูศรีรัตนภิรักษ์ เจ้าคณะอำเภอ พร้อมทั้งส่วนของคณะสงฆ์ในอำเภอศรีรัตนันเองและรวมถึงชุมชนทุกชุมชนในเขตอำเภอศรีรัตนัน คือเป็นการนำเอาผลประโยชน์ส่วนตัวที่ควรจะได้ นำมาให้แก่ส่วนรวมโดยผ่านกระบวนการในการจัดงานสังฆทาน เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมไปสู่กระบวนการของการพัฒนาในหลายๆ ด้าน และทำให้เกิดคุณค่าขึ้นอีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็นคุณค่าในด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านการส่งเสริม ด้านการสืบทอด ด้านการศึกษา โดยมีแนวทางในการพัฒนารูปแบบการทำบุญสังฆทานให้ดีขึ้นตามลำดับอีกด้วยและในส่วนของการพัฒนานั้นก็ได้เริ่มที่การศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอศรีรัตนันเป็นอันดับแรก คือช่วยในรูปแบบของการส่งเสริมการให้ทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร เพื่อเป็นการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรเป็นผู้ที่มีความรู้ดีสามารถที่จะพัฒนาตนเอง พร้อมทั้งมาเป็นผู้นำในการพัฒนาวัดวาอารามของตน และเป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพสามารถสร้างประสิทธิผล ให้เกิดกับคณะสงฆ์อำเภอศรีรัตนันได้ ตลอดจนคุณค่าที่เกิดขึ้นกับชุมชนและนำไปสู่การพัฒนาพุทธศาสนิกชนชาวอำเภอศรีรัตนันผ่านการจัดงานการทำบุญสังฆทาน คุณค่าที่ปรากฏชัดที่สุดก็คือ จะเห็นได้ถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการฟัง

พระธรรมเทศนาที่สงบเรียบร้อยมากยิ่งขึ้น ความเป็นระเบียบของโรงทานต่างๆ จากการเข้าแถวรับของทาน การเกิดขึ้นของความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน ที่รวมเรียกว่า บวร ทำให้เกิดการพัฒนามาที่เป็นองค์กรรวมและมีความสมัครสมานสามัคคีมากขึ้นระหว่างกัน เป็นคุณค่าที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนที่สุดจากการ จัดงานทำบุญสังฆทานของคณะสงฆ์อำเภอศรีรัตนที่ สามารถนำสู่การพัฒนาได้อย่างแท้จริง ทั้งในทางคณะสงฆ์และในส่วนของผู้คน โดยในเรื่องนี้ยังมีเนื้อหาที่คล้ายคลึงกับวิทยานิพนธ์ของพระพงศ์ เจริญพันธุ์วงศ์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา” : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนกระสังพิทยาคม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ อาจารย์ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน จำนวน 38 คน กลุ่มผู้ให้ ข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า 1.การสอดแทรกในการสอนรายวิชาต่างๆ ครูอาจารย์ผู้สอนในโรงเรียนได้ปลูกฝัง คุณธรรม โดยในชั้นการนำเข้าสู่บทเรียน การสอนรายวิชาต่างๆ ได้พูดถึงเนื้อหาหรือกิจกรรมที่ครู มอบหมายให้นักเรียนได้ปฏิบัติมากขึ้นเท่าไร โรงเรียนกำหนดการปลูกฝังคุณธรรมทุกด้านในการสอน เนื้อหาวิชาในทุกวิชาและทุกครั้งที่ทำการสอน 2. การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยตรง โรงเรียนได้ดำเนินการโดยการสอนรายวิชาที่มี เนื้อหาด้านคุณธรรมจริยธรรม มีการใช้สื่อการสอนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม มีการอบรมหน้าเสาธง มีการอบรมประจำสัปดาห์ เชิญวิทยากรภายนอกมาให้การอบรมมีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา และวันสำคัญอื่นๆ 3. การบูรณาการกับวิถีชีวิตทั้งในและนอกโรงเรียน โรงเรียนได้มีการกำหนดกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกัน อาจารย์ทุกคนและนักเรียนร่วมมือกัน การจัดกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน มีการจัดกิจกรรมพิเศษที่นอกเหนือจากการเรียนการสอน จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมภายใน โรงเรียนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม (พระพงศ์ เจริญพันธุ์วงศ์, 2541 : บทคัดย่อ)

3. คุณค่าของการจัดงานสังฆทานที่มีต่อคณะสงฆ์และชุมชน อำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ

การจัดงานสังฆทานของคณะสงฆ์อำเภอศรีรัตนนั้นก่อให้เกิดผลที่สามารถสร้างคุณค่านั้นมากมายหลายด้านให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมได้ ไม่ว่าจะเป็นในทางคณะสงฆ์หรือพุทธศาสนิกชนก็ตาม และมีแนวทางในการจัดการที่นำไปสู่การเป็นต้นแบบให้กับคณะสงฆ์หรือชุมชนอื่นๆ ได้นำไปปรับใช้และส่งเสริมให้เกิดขึ้นเพื่อเป็นการต่อยอดแนวความคิดในเรื่องของการจัดงานสังฆทานที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป สำหรับคุณค่าที่เห็นได้ชัดในส่วนของคุณค่าที่สังฆทานที่เกิดขึ้นในด้านของการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านศาสนวัตถุ ด้านศาสนทายาท ด้านสาธารณประโยชน์และด้านอื่นๆ อีกมากมาย พร้อมทั้งยังสามารถที่จะนำไปสู่การสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นกับชุมชนได้อีก เช่นทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นของคนในชุมชน มีความร่วมมือกัน เป็นอันหนึ่ง อันเดียวกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ได้พบปะพูดคุยกัน ได้มีประสบการณ์ในการทำบุญร่วมกัน มีความเชื่อที่คล้ายกัน เกิดการเห็นอกเห็นใจกันและช่วยเหลือกันในด้านต่างๆ อีกมากมาย โดยเฉพาะการที่ทำให้คนในชุมชนได้ปฏิบัติตามหลักของสังคหวัตถุ

4 สามารถนำมาปรับใช้ให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขในชุมชน ตลอดถึงยังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคมให้ตระหนักถึงคุณค่าของงานประเพณีการจัดงานสังฆทานได้อีกทางหนึ่งด้วย และในเรื่องนี้ยังมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของพระมหาสมชาย สิริจินโท (หานนท์) ที่ได้กล่าวว่า เมื่อบุคคลไม่พัฒนาตนเองทางกาย ทางความประพฤติทางจิตใจ และทางสติปัญญาแล้ว ย่อมทำให้เกิดโทษตามมามากหลายอย่างเช่นกัน คือ ทำให้เกิดความประทุษร้ายต่อกันทั้งทางกาย ทางวาจาและด้านจิตใจ เพราะขาดศีลเป็นเครื่องกำกับชีวิต เมื่อขาดสติไม่สำรวมอินทรีย์ ก็จะทำให้เพเลิดเพลิน ไปตามวัตถุที่วิ่งเข้าสู่อินทรีย์ ทั้งทางหู ทางตา เป็นต้น ในแต่ละวัน ซึ่งมากับสื่อมวลชนบ้าง มากับสถานที่บ้าง จึงทำให้คนในปัจจุบัน มักจะประสบกับปัญหาความเครียดตามมา เช่น เครียดในการทำงาน เครียดในการปกครองหมู่คณะ เครียดในการศึกษาเล่าเรียน แต่ก็หาทางแก้ไขไม่ได้ มีจิตใจหดหู่ ไม่กล้าตัดสินใจให้มั่นคง ขณะเดียวกันเมื่อพัฒนาตนก็ขาดปัญหาในการวินิจฉัย ปัญหาต่างๆจึงมีมากในสังคม ทั้งส่วนครอบครัวและส่วนประเทศชาติ เพราะคนมีแต่ความรู้ด้านวิชาการ แต่ถ้าขาดปัญญาทางพระพุทธศาสนาแล้ว ปัญญาอย่างนั้น ก็เป็นไปเพื่อการโกงกิน คอรัปชั่น ทุจริต เป็นมิถิลาอาชีวะ หาได้เป็นไปเพื่อความเจริญต่อตนและประเทศชาติบ้านเมืองไม่ ตรงกันข้ามถ้าบุคคลมีการฝึกฝนตนดีแล้ว พัฒนาตนให้เป็นที่พึ่งแก่คนอื่นได้ ย่อมทำงานให้แก่สังคมได้ดี อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีจิตใจสุขสบายไม่เครียด ไม่กังวลใจ มีความอบอุ่นด้วยความดีของตนที่ปฏิบัติอยู่เสมออันไม่ร้อนใจ มีความเกื้อกูลกัน เห็นใจกัน ช่วยเหลือกันตามความเหมาะสม ประคับประคองสังคมให้ดำเนินไปสู่ความเจริญก้าวหน้า หลักพุทธธรรมที่ควรนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ไตรสิกขา 3 ปัญญา 3 เบญจศีล 5 เบญจธรรม 5 และสังคหวัตถุ 4 เพราะหลักธรรมเหล่านี้ สามารถจะทำให้ผู้ปฏิบัติตามประสบกับความสุขในชีวิตปัจจุบัน และสัมปรายภพด้วย (ภพหน้า) เมื่อบุคคลพัฒนาตนเองไปตามระดับต่าง ๆ แล้ว สิ่งที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคต่อการพัฒนาตนเอง คือ อบายมุข 6 ประการ และต้นหานี้เป็นสิ่งที่กั้นขวางอย่างหลีกเลี่ยงได้ยากยิ่ง เพราะอบายมุข 6 มีการติดสุรา ยาเสพติด เป็นต้นนั้น ทำให้ชีวิตต้องเกี่ยวข้องกับสังคมภายนอกอยู่เสมอ ถ้าขาดสติก็จะตกเป็นเหยื่อได้ง่ายขึ้น ส่วนต้นหานี้ เป็นเรื่องภายในของมนุษย์ที่จะต้องให้การควบคุม ไม่ให้ก่อโทษ หรือละเมิดศีลธรรมอันดี (พระมหาสมชาย สิริจินโท (หานนท์), 2549 : บทคัดย่อ)

การจัดงานสังฆทานของคณะสงฆ์อำเภอศรีรัตนันท์ก่อให้เกิดผลที่สามารถสร้างคุณค่ามากมายหลายด้านให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมได้ ไม่ว่าจะเป็นในทางคณะสงฆ์หรือพุทธศาสนิกชนก็ตาม และมีแนวทางในการจัดการที่นำไปสู่การเป็นต้นแบบ ให้กับคณะสงฆ์หรือชุมชนอื่นๆได้นำไปปรับใช้และส่งเสริมให้เกิดขึ้นเพื่อเป็นการต่อยอดแนวความคิดในเรื่องของการจัดงานสังฆทานที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป สำหรับคุณค่าที่เห็นได้ชัดในส่วนของคณะสงฆ์ก็คือ คุณค่าที่เกิดขึ้นในด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านศาสนวัตถุ ด้านศาสนทายาท ด้านสาธารณประโยชน์ และด้านอื่นๆอีกมากมาย พร้อมทั้งยังสามารถที่จะนำไปสู่การสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นกับชุมชนได้อีก เช่นทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นของคนในชุมชน มีความร่วมมือร่วมมือกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ได้พบปะพูดคุยกัน ได้มี

ประสบการณ์ในการทำบุญร่วมกัน มีความเชื่อที่คล้ายกัน เกิดการเห็นอกเห็นใจกันและช่วยเหลือกันในด้านต่างๆ อีกมากมายพอสมควร โดยเฉพาะการที่ทำให้คนในชุมชนได้ปฏิบัติตามหลักของสังคหวัตถุ 4 สามารถนำมาปรับใช้ให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขในชุมชน ตลอดถึงยังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคมให้ตระหนักถึงคุณค่าของงานประเพณีการจัดงานสังฆทานได้อีกทางหนึ่งด้วย

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การศึกษาการทำบุญสังฆทานเป็นการสร้างทานบารมีที่ได้รับความนิยมมากที่สุด ในทางพระพุทธศาสนาและโดยเฉพาะการจัดให้มีขึ้นของงานสังฆทาน โดยคณะสงฆ์อำเภอศรีรัตนันธุ์ได้เกิดขึ้นจากการเสียสละของผู้นำในองค์กรคณะสงฆ์ โดยเน้นไปที่การพัฒนาบุคลากรของคณะสงฆ์เป็นหลัก เช่นการให้ทุนการศึกษาด้านภาษาบาลี หรือจะเป็นทุนการศึกษาด้านอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ การสนับสนุนสำนักงานเจ้าคณะอำเภอเจ้าคณะตำบล ส่งเสริมการทัศนศึกษาทั้งในและต่างประเทศของคณะสงฆ์พร้อมทั้งพุทธศาสนิกชนชาวอำเภอศรีรัตนันธุ์และอำเภอใกล้เคียง มีการจัดปฏิบัติธรรมสัญจรตามสถานที่ต่างๆ ในโครงการมูทิตาจิตนีสิตที่จบการศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถที่จะพัฒนาตนเอง พร้อมทั้งมาเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาวัดและชุมชนของตนเองได้ และส่งเสริมให้มีส่วนในการพัฒนาคณะสงฆ์พร้อมทั้งชุมชนที่มีประสิทธิภาพสามารถสร้างประสิทธิผล ให้เกิดกับคณะสงฆ์อำเภอศรีรัตนันธุ์ได้ตลอดจนสร้างคุณค่าที่จะได้เกิดกับชุมชนและนำไปสู่การพัฒนาพุทธศาสนิกชนชาวอำเภอศรีรัตนันธุ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (ม.ป.ป.). *พุทธธรรมกับสังคม*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ม.ป.ป.).
- พระครูธรรมธรสุนทร (กวีสุโร/เพ็งอาจ). (2557). “ศึกษาทัศนคติต่อการถวายสังฆทานของชาวพุทธกลุ่มวัยรุ่นกรณีศึกษาวัดจระเข้ใหญ่ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ”. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูไพศาลธรรมานุสิฐ (ถนอม ภิญโญจิตฺต). (2546). “การศึกษาเปรียบเทียบตัวอย่างการให้ทานในพระสูตรต้นตอการปฏิบัติจริงในลำพูน”. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาเชน แสงมณี.(2552). “ศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องอานิสงส์ของท่านในพระพุทธศาสนา”

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาสง่า ไชยวงศ์. (2551). “การศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “ท่าน” ในพระพุทธศาสนา”,

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พระมหาสมชาย สิริจนโท (ห่านนท์). (2549). “พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตาม

แนวทางของพระพุทธคุณ (สมาน สุขเมโธ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพงศ์ เจริญพันธุ์วงศ์.(2541). “การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน

มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา”, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.